

Tadeusz Strawa

Współczesna edukacja w perspektywie relacji instytucjonalno-środowiskowych

Edukacja Humanistyczna nr 2 (31), 111-121

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tadeusz Strawa
Politechnika Koszalińska

WSPÓŁCZESNA EDUKACJA W PERSPEKTYWIE RELACJI INSTYTUCJONALNO - ŚRODOWISKOWYCH

Analizując przestrzenie społeczne, normatywnego ładu należy uznać za konieczne tworzenie systemów zintegrowanych wartości ujętych m.in. w teoriach globalizmu. W świetle tego, granice wyznaczające tak dobro i piękno jak i zło często ulegają zatarciu. Jedynie wyraźne są granice przestrzeni systemów i struktur wartości, granice norm w świecie społecznym wiary¹. Przyjmując ten fakt, chcąc wyznaczać przestrzenie społeczne, gospodarczego, przyrodniczego, urbanistycznego czy wreszcie edukacyjnego bytu, należy przyjąć taki wymiar systemów i struktur wartości, norm które będą odpowiadały wizji przyszłych strategii życia w których jednostka nieustannie jest inspirowana do pożądaných aktywności.

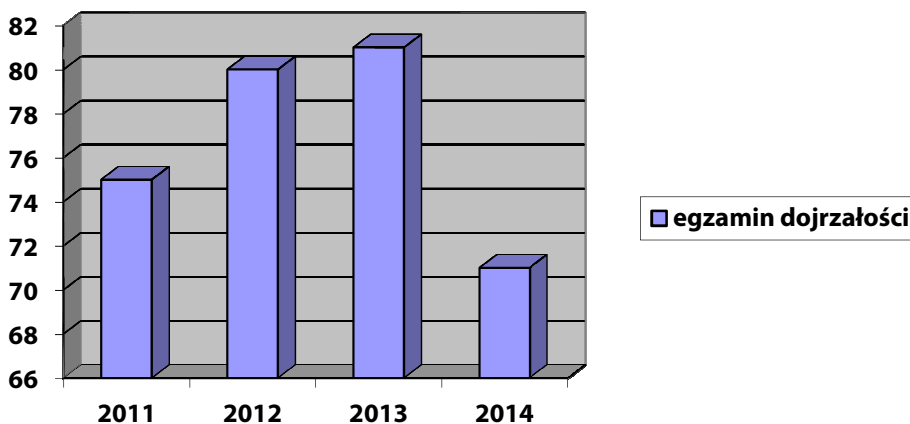
Ważne znaczenie w tym procesie mają i będą miały instytucje edukacyjne profesjonalnie przygotowane do tego typu zadań. Chcąc zatem projektować współczesne koncepcje, działania edukacyjne zintegrowane wokół instytucji oświatowych, należy przede wszystkim dokonać:

- socjodemograficznego bilansu w odniesieniu do świata przyrody, przemysłu itp., - określenia granic systemów i struktur wartości dla bezpiecznego tak regionalnego jak i globalnego świata,
- wyznaczenia tendencji przemieszczania się wartości, norm we wszystkich obszarach życia ludzkiego,
- określenia zakresu czynnościowego norm w wybranych, istotnych dla przyszłego świata przestrzeniach społecznych,
- wyznaczenia celów operacyjnych dla jednostki funkcjonującej w określonej zbiorowości,

¹ Por. A. Murzyn: *Szkoła, dom i społeczeństwo: w jaki sposób środowisko socjokulturowe przekształca systemy edukacyjne* w: W. Korzeniowska, *Przemiany edukacyjne w Polsce i na świecie a modele wychowywania*, Kraków 2001, s.114.

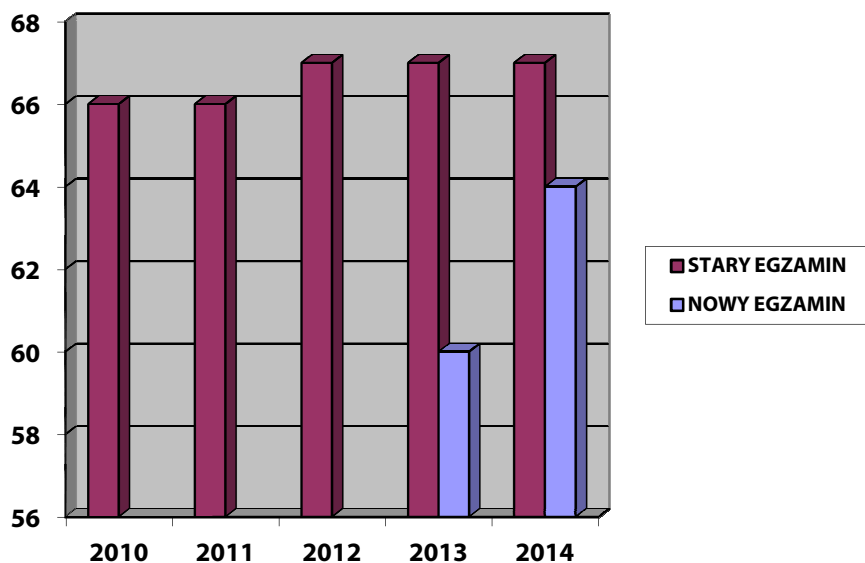
- określenia **zadań edukacyjnych** dla poszczególnych regionów, poszczególnych społeczności czy też poszczególnych grup czy jednostek,
- określenia i typowania organizacji, instytucji i placówek o najwyższym, profesjonalnym potencjale edukacyjnym opartym o koncepcje ponad podziałowe występujące we wszystkich obszarach życia ludzkiego,
- prognozowania i upowszechniania tych prognoz zarówno w zakresie efektów edukacyjnych jak i zagrożeń z tym związanych,
- oraz wiele innych działań, które usystematyzują proces racjonalnej konsumpcji i odpowiedzialności za tę konsumpcję.

W świetle powyższego da się zauważyć, iż **edukacja w wymiarze współczesnym i przyszłym** ma wiele oporów zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych. Niska skuteczność działań, brak społecznych efektów wynika z przesłanek o charakterze systemowym, społecznym czy też osobowym. Oderwanie edukacji od rynku pracy, od rzeczywistych potrzeb społeczno-gospodarczych rodzi wiele wypaczeń i problemów społecznych. Nieskuteczne **reformy edukacji** są sprzeczne z gotowością runku edukacyjnego oraz wydolnością jednostek czego wyrazem jest obowiązek szkolny dla sześciolatków czy też otwartość uczelni wyższych dla wszystkich absolwentów szkół średnich, bez brania pod uwagę faktu iż zaledwie 13% młodzieży ma wydolność psychospołeczną do studiowania. Martwość prawa będąca konsekwencją braku akceptacji społecznej pomysłów na reformowanie oświaty skutkuje rosnącym obszarem patologii i wypaczeń. W warunkach polskich łatwiej jest zdać maturę niż egzamin zawodowy.

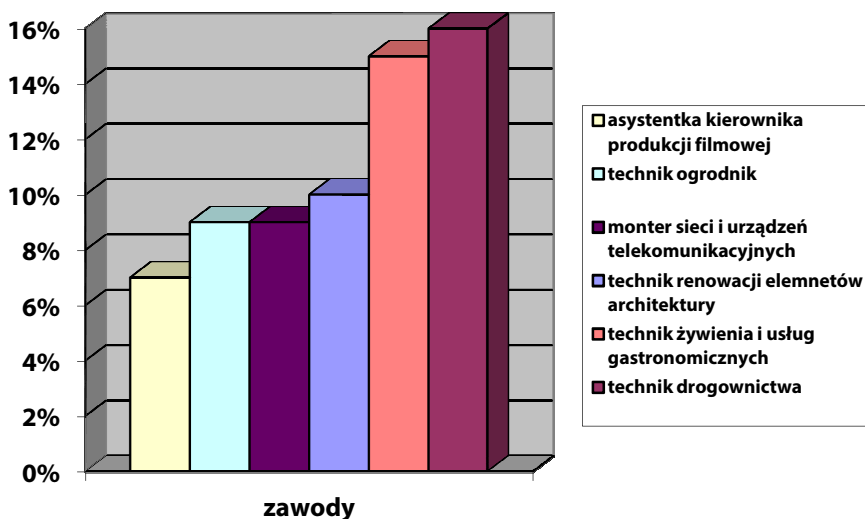
Wykres 1. Poziom zdawalności egzaminu dojrzałości.

Źródło: www.gazeta.prawna.pl, nr 177z 12-14 września 2014r.

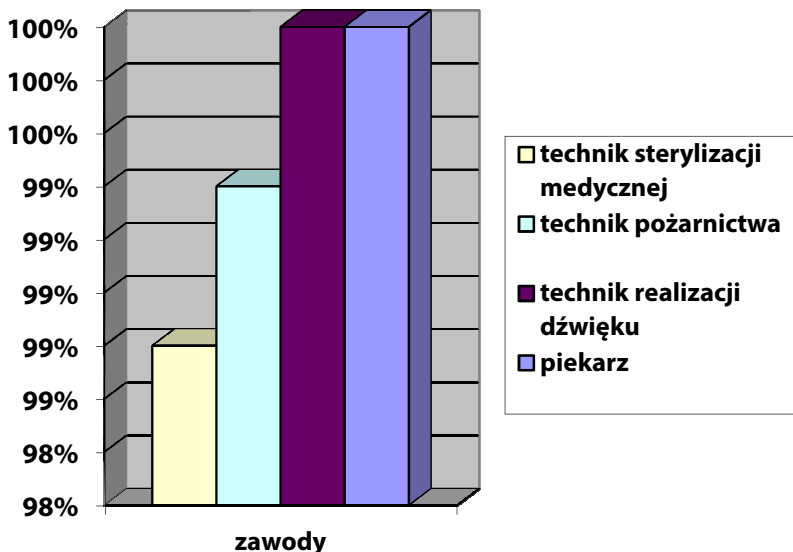
Wykres 2. Poziom zdawalności egzaminu zawodowego.

Źródło: www.gazeta.prawna.pl.nr 177 z 12-14 września 2014r.

Wykres 3. Najniższa zdawalność egzaminu ze względu na zawód (procent osób, które zdały).

Źródło: www.gazeta.prawna.pl.nr 177 z 12-14 września 2014

Wykres 4. Najwyższa zdawalność egzaminu ze względu na zawód, tzn. procent osób, które zdały.

Źródło: www.gazeta.prawna.pl, nr 177 z 12-14 września 2014 r.

Jak z powyższego wynika (Wykres 3 i 4), obraz ten nie napawa optymizmem ze względu na fakt, iż matura stanowi jedyny próg weryfikacji na studiach wyższych. Przy czym wiedza w strukturze wartości badanej młodzieży znajduje się dopiero na 7 miejscu. Ciekawym jest to, iż znacząco to rodzice wpłynęli na decyzje młodzieży o dalszej edukacji (Tabela 1).

Zapotrzebowanie rynku pracy, a orientacja zawodowa młodzieży, nie mają zbyt wiele ze sobą wspólnego. Podobne zjawisko występuje w relacji wydolności edukacyjnej młodzieży z podejmowaną aktywnością intelektualną w perspektywie studiów wyższych. Zdawalność słabej matury nie jest żadnym progami weryfikującym drogę edukacyjną młodzieży. Nie jest również diagnozą dla samych uczniów, którzy nie mają możliwości konfrontacji w perspektywie przyszłej rzeczywistości. Wyraźny brak relacji pomiędzy rodziną, a ośrodkami diagnozowania i szkołą wprowadza wiele zagrożeń prognostycznych. W świetle najnowszych raportów prognozowaniem edukacyjnym młodzieży zajmuje się tylko szkoła, której nie są zwolennikami rodzice, lecz bardzo często negują i przeciwstawiają się proponowanym prognozom.

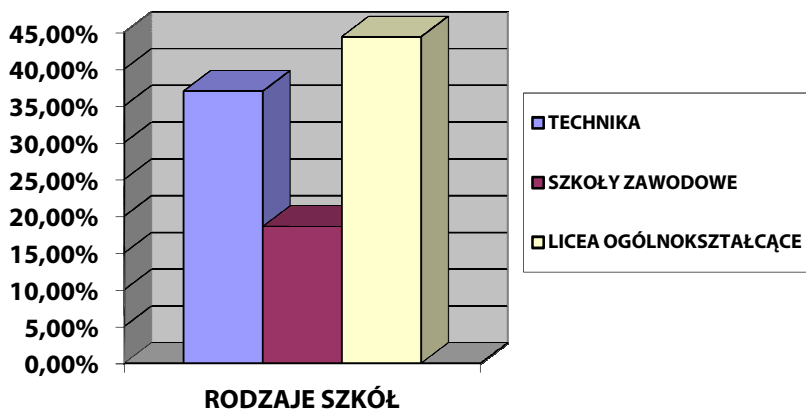
Tabela 1. Osoby, które znacząco wpłynęły na życie młodzieży studiującej

Lp.	Osoby znaczące w życiu młodzieży	Uznanie osób znaczących					
		K		M		Razem	
		L.	%	L.	%	L.	%
1.	Rodzice	372	28,27	101	7,68	473	35,95
2.	Nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej	264	20,06	27	2,05	291	22,12
3.	Przyjaciele	33	2,51	86	6,54	119	9,04
4.	Osoba bliska: narzeczonny, narzeczonka	88	6,69	61	4,64	116	8,82
5.	Rodzeństwo	56	4,41	24	1,82	82	6,23
6.	Osoby znaczące społecznie	28	2,13	36	2,74	64	4,86
7.	Nauczyciel szkoły średniej	22	1,67	29	2,20	51	3,88
8.	Dziadek, babcia	11	0,84	32	2,43	43	3,27
9.	Osoby występujące w mediach.	9	0,68	19	1,44	28	2,13
10.	Nauczyciel szkoły podstawowej	14	1,06	12	0,91	26	1,98
11.	Książdz	13	0,99	4	0,30	17	1,29
12.	Brak odpowiedzi	-	0	2	0,15	2	0,15
	Razem	879	66,80	433	32,91	1312	100%

Źródło: badanie własne.

Niekompetencje rodziców, (8,2 %) rodziców jest wydolnych (opiekuńczo-wychowawczo), rekompensuje **profesjonalny nauczyciel**, który ma duży wpływ na cele i dążenia życiowe młodzieży.² **Niedomagania szkoły** młodzież utożsamia głównie z programem edukacji, co jest zgodne z ogólnymi tendencjami w oświacie³. Istotnym jest fakt, iż Polska swoimi problemami edukacyjnymi nie odbiega w sposób istotny od tego typu zjawisk w Europie jak i na świecie.

Rozwój oświaty ściśle związany jest z jakościowym rozwojem szkoły⁴. Sukcesy edukacyjne jak również porażki są znane i przewidywane w procesach edukacyjnych tak jak np. określanie ryzyka niepowodzeń szkolnych. Każdorazowo proces edukacji dostosowany jest do realności społeczno-rzeczowych przesłanek, które modyfikują pracę nauczyciela. Biorąc powyższe pod uwagę należy uznać za konieczne wszechstronne modyfikowanie edukacji we wszystkich stadiach wdrażania tego procesu. Encyklopedyczna wiedza, zbyt obszerna i zbyt szybko wdrażana do umysłów uczniów budzi ich naturalny opór, wyzwala wiele stresów i agresji, która bardzo często kierowana jest na osobę nauczyciela. Bariery administracyjne, ekonomiczne blokują szybkie urzeczywistnianie osiągnięć naukowych mogących wzbogacić pracę nauczyciela, zainspirować ucznia oraz przybliżyć rodzicom istotę roli opiekuńczo-wychowawczej. Świat szkoły, proza życia szkolnego, preferuje ucznia wkuwającego, gotowego do odtworzenia wiedzy. Taki obraz szkoły jest szczególnie wysoko ceniony przez rodziców, którzy oczekują od szkoły obszernej wiedzy i ocen, i to jak najwyższych, niezależnie czy adekwatnych do kompetencji ich dziecka. Niezrozumiałe ambicje rodziców przekładają się na preferencje młodzieży gimnazjalnej w wyborze dalszej edukacji.

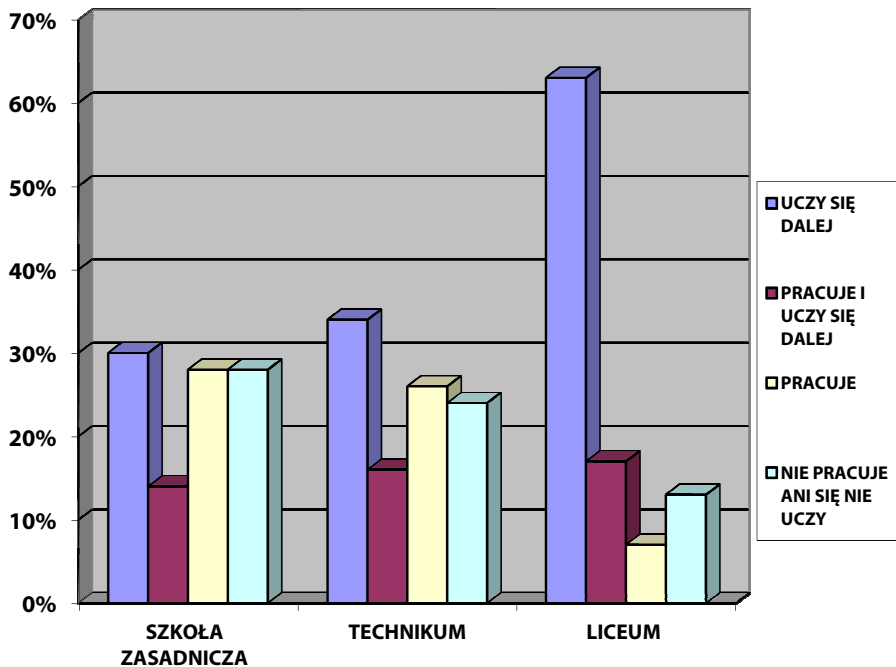
Wykres 4. Preferowanie szkoły przez gimnazjalistów.

Źródło: MEN Bilans kapitału ludzkiego za 2013 rok.

² Raport z badań Millward Brown SMG-KRC 2014r.

³ por. T. Strawa, *Normy kultury w wiadomości studentów*, Szczecin 1996, s., 151.

⁴ por. S. Wlazło, *Jakościowy rozwój szkoły*, Wrocław 2002, s., 22, 23.

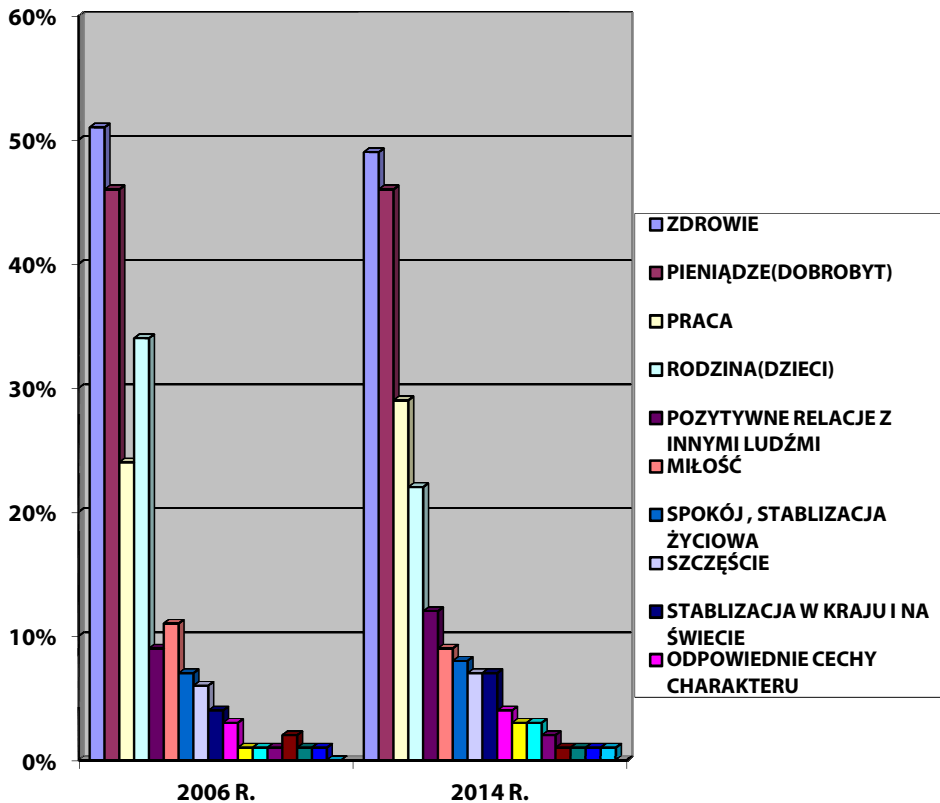
Wykres 5. Losy absolwentów gimnazjów, którzy ukończyli kolejny etap edukacji.

Źródło: MEN Bilans Kapitału IV Edycja 2013 r.

Powyższe dane (Wykres 1) bardziej ilustrują rynek poszczególnych typów szkół niż aktywność i prognozę edukacyjną młodzieży gimnazjalnej⁵. Deklaracje młodzieży co do dalszej edukacji nie są konkretyzowane ani zawodowo, ani społecznie. Szkoła nie uczy samodzielności, lecz podaje dużą ilość czasami niepotrzebnej wiedzy. Pomimo tego, że ponad 6 lat temu wprowadzone zostały nowe podstawy programowe to jedynie niewielki odsetek szkół (ok.8%) zdołało wprowadzić te założenia. Mistrzostwo biurokracji załało dobrze przygotowanego nauczyciela. Wielość sprawdzianów, które mają pokazać wybitność ucznia nie ma wiele wspólnego z wiarygodnością ocen, czego przykładem jest rynek korepetycji. Absolwenci różnych szczebli szkół, którzy trafiają na rynek pracy napotykać wiele barier, które są skutkiem edukacji. Na rynku potrzebny jest młody, dobrze wykształcony pracownik z dużym doświadczeniem. Ten stan rzeczy wymaga przeorientowania zadań instytucji oświatowych. Rozbieżność w kształceniu oraz zapotrzebowaniu na określonych specjalistów jest między innymi wynikiem matematycznego prognozowania rynku pracy.

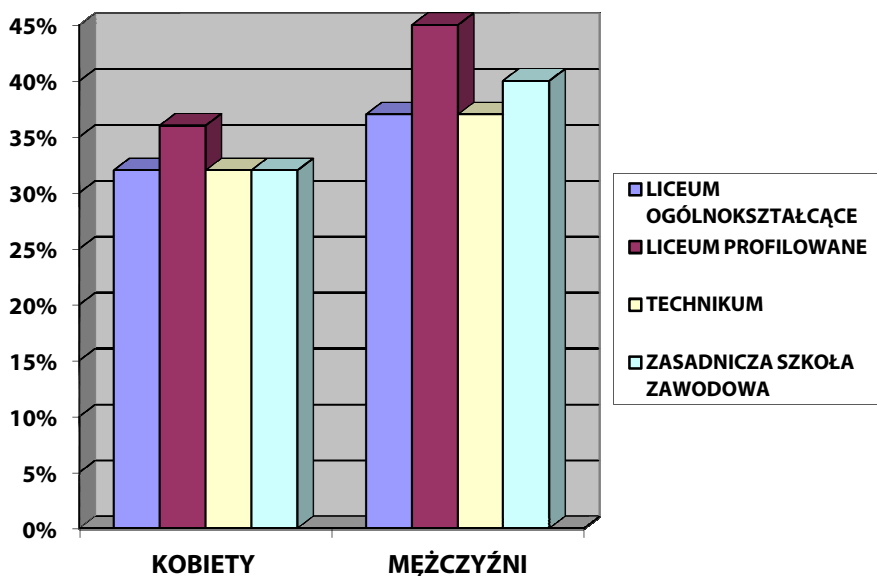
⁵ Por T. Strawa, *Globalne wyzwania społeczno- zawodowej edukacji*, w: Cz. Plewka: *Nauka, edukacja, rynek pracy*. Szczecin- Koszalin 2013, s.203.

Sytuacja ta jest szczególnie ważna ze względu na to, iż dążenie do optymalnej satysfakcji młodzięży z życia warunkowane jest wysokim wartościowaniem pracy.

Wykres 6. Czynniki wpływające sukces życiowy dorastającej młodzięży

W nawiązaniu do danych CBOS, z grudnia 2014 r., warto sformułować pytanie: Co jest najbardziej potrzebne, aby życie młodzięży było udane? Otóż ważne jest, iż zdominowanie rodziny, szczęścia i wykształcenia przez dobrze płatną pracę rodzi wiele negatywnych skutków społecznych. Tego przykładem jest migracja zarobkowa znacznej części wyedukowanej młodzięży.

Wykres 7. Uczniowie planujący wyjazd za granicę wg rodzajów szkół.

Źródło: MPiPS Gazeta Prawna nr 78 z 23.04.2015r.

Zadowolenie z utrzymania się stopy bezrobocia przy wyraźnym zmniejszeniu się rynku pracy jest porażką tak społeczną, jak i ekonomiczną. Prowadzone badania na przestrzeni ostatnich lat za ten stan rzeczy obciążają szkołę, która zdominowana jest wpływami rodziców. Przecież nauczyciel nawet najlepszego indywidualnego programu nauczania nie może wprowadzić bez zgody rodziców. Normą jest to, że rodzice mogą modyfikować poprawne programy nauczania, zmienić kompetentnego nauczyciela, który jest w połowie procesu edukacyjnego, a jego efekty pracy widoczne będą, nie tylko na koniec roku szkolnego.

Analizując te i inne wskaźniki poprawności i niedoskonałości systemu edukacyjnego szkoły należy przyjąć te argumenty, które odrzucają stronniczość wynikającą z :

- negatywnych doświadczeń szkolnych (jako ucznia, czy rodzica),
- medialnego obrazu szkoły i nauczyciela,
- niewydolności opiekuńczo-wychowawczej rodziców,
- niezrozumienia reform edukacyjnych,
- przewartościowania możliwości własnego dziecka,
- niespełnionych marzeń rodziców, które są przenoszone na własne dziecko,
- innych, które pozwalają na obciążanie niedoskonałością edukacji.

Rodzice naukę zawodu postrzegają jako sytuację awaryjną, a nie prognostyczną tj. jeżeli dziecku się nie uda to pójdzie uczyć się zawodu. Tylko jeden z 38 rodziców z miasta

prognozuje edukację zawodową własnych dzieci i to głównie z braku środków na naukę. Lepiej przedstawia się sytuacja na wsi, gdzie 63 % rodziców widzi potrzebę edukacji zawodowej własnych dzieci.⁶

Zjawiska społecznej niekompetencji dotyczą wielu obszarów życia. Pokutuje myślenie, że każdy zna się na edukacji, zdrowiu, polityce itp. Powoduje to, iż zachodzi potrzeba zintegrowania działań edukacyjnych o charakterze otwartym, uświadamiającym zadania edukacyjne poszczególnych grup społecznych, instytucji itp. Te i inne działania o podobnym charakterze mogą stanowić platformę wzajemnego wspomagania rozwoju oświaty, gdzie bazą jest rzeczywisty i przyszły rynek pracy mogący inspirować przestrzenie rozwoju młodzieży.

Bibliografia

- Murzyn A., *Szkoła, dom i społeczeństwo: w jaki sposób środowisko socjokulturowe przekształca systemy edukacyjne* w: Korzeniowska W., *Przemiany edukacyjne w Polsce i na świecie a modele wychowywania*, Kraków 2001.
- Raport z badań Millward Brown SMG-KRC 2014.
- Raport z badań: T. Strawa, *Orientacja zawodowa młodzieży województwa zachodniopomorskiego*, Szczecin 2012.
- Strawa T., *Globalne wyzwania społeczno- zawodowej edukacji*, w: Cz. Plewka: *Nauka, edukacja, rynek pracy*. Szczecin- Koszalin 2013.
- Strawa T., *Normy kultury w wiadomości studentów*, Szczecin 1996.
- Wlazło S., *Jakościowy rozwój szkoły*, Wrocław 2002.

Tadeusz Strawa

Współczesna edukacja w perspektywie relacji instytucjonalno-środowiskowych

Analiza złożoności polityki oświatowej na wszystkich szczeblach edukacji zdominowana jest nieograniczonymi wpływami rodziców. Ten stan rzeczy powoduje, iż niewydolność w wielokierunkowym rozwoju ucznia spowodowana jest przyczynami pozaszkolnymi. Szkoła popadła w niewolę administracyjno-środowiskową, której efektem jest sfrustrowany, niekompetentny absolwent. Podejmowane próby samodzielności, indywidualności działań szkoły powodują radykalizm tak ze strony samorządów lokalnych, jak i rodziców. Skutecznym sposobem modyfikowania tego systemu jest prywatyzacja oświaty, która może z jednej strony ograniczyć wpływy zewnętrzne z drugiej zaś wprowadzić indywidualne programy rozwoju ucznia.

Słowa kluczowe: globalizacja, edukacja, reforma, kompetencje, rynek pracy

⁶ Raport z badań T. Strawa, *Orientacja zawodowa młodzieży województwa zachodniopomorskiego*, Szczecin 2012r.

Modern education in the perspective of institutional relations environmental

Analysis of the complexity of the educational policies at all levels of education is dominated unlimited influence parents. This state of affairs makes incompetence parents modifies the correct curricula. In the school environment as a result of the administrative bondage is a frustrated, incompetent graduate. Taken to self-reliance, individual school activities cause radicalism so from local authorities, and parents. An effective way to modify this scheme is privatization of education.

Keywords: globalization, education, reform, competence, job market

Translator by Tadeusz Strawa